

DOI 10.26886/2414-634X.3(39)2020.1

UDC: 728

COMPARISON OF NEOLITHIC HOUSING IN JAPAN AND UKRAINE

Sofiia Bilynska,

<https://orcid.org/0000-0002-8159-5012>

e-mail: sofiabilynska@gmail.com

Andrii Duben,

<https://orcid.org/0000-0002-0160-264X>

e-mail: andrijduben@gmail.com

Volodymyr Babyak, Assistant,

e-mail: volodymyr.babyak@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-9672-0971>

Galyna Gnat, Candidate of Architecture, Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0003-3459-3636>

e-mail: gnatgalyna@gmail.com

Lviv Polytechnic National University, Ukraine, Lviv

The national habitation of Japan and Ukraine during the Neolithic period is studied: comparison of methods of erection of frame structures, influence of lifestyle on the appearance of dwelling in both countries, as well as influence of religion on the arrangement of habitation in Ukraine and Japan, their common and distinctive features. The methods of preserving the architectural monuments in Japan, as well as the forecasts regarding the further state of traditional folk habitation in Ukraine without urgent restoration and renovation.

Key words: traditional accommodation, wooden architecture, architecture, Neolith, Trypillia, Ukraine, Japan.

Білінська С.Ю.; Дубень А.Я.; Баб'як В.І.; кандидат архітектури, доцент Гнат Г.О., Порівняння житла часів неоліту в Японії та в

Україні / Національний університет «Львівська політехніка», Україна, Львів.

Метою роботи є дослідження народного житла Японії та України періоду неоліту: порівняння методів зведення каркасних конструкцій, впливу способу життя на вигляд помешкання в обох країнах, а також вплив релігії на облаштування житла в Україні та Японії, їхні спільні та відмінні риси. Вивчено методи збереження пам'яток архітектури в Японії, а також прогнози стосовно подальшого стану традиційного народного житла в Україні без термінової реставрації та відновлення.

Ключові слова: Неоліт, архітектура, традиційна архітектура, дерев'яна архітектура, Трипілля, Україна, Японія.

Вступ. На перший погляд Україна та Японія – далекі за відстанню країни, які не подібні між собою ні архітектурою, ні способом життя, ні релігією. Проте це не зовсім так. Найкраще подібність можна розпізнати саме в архітектурі народного житла. Якщо подивитись на традиційне старовинне поселення у двох країнах, то дуже важко розрізнити обидві країни між собою: ті ж самі солом'яні дахи, огороження, веранди, тоненькі обрамлення вікон. Також схожа і природа країн: колір рослинності, рельєф, влітку – рясні дощі, взимку – селища засипає снігом по вуха. Можливо, саме через погодні умови народна архітектура така схожа. Звісно, нам невідомі факти якихось міграцій народів або культурних зв'язків між Україною та Японією в прадавні часи, але остаточно заперечувати таку можливість підстав також немає, адже, як не дивно, форма глиняних будиночків-ханіва, що їх знаходять у японських курганах, вельми нагадує глиняні будиночки з розкопок поселень Трипільської культури, яка існувала на території України у 5400-2700 роках до н.е [6, с. 10].

Українське народне житло. На території України вищого рівня розвитку в добу неоліту набула трипільська культура (V–III тисячоліття до н. е.). У пізніші часи із скарбниці культури, що розвинулась на ґрунті трипільської цивілізації, наші далекі предки успадкували навички ремісників, технологію будівельників, культуру землеробства.

Поселення налічували від десятка до кількох тисяч різноманітних будівель, серед яких були житлові, громадські, господарчі споруди, ремісничі майстерні. Споруди розташовувались традиційно по колу, рядами – залежно від місцевості, призначення та розмірів селища. Кожна окрема громада мала свої культові та громадські будівлі. Поселення намагалися збудувати так, щоб якнайкраще забезпечити водою різні його частини.

Трипільці будували із поширених в наших краях матеріалів: дерева, соломи, глини, а інколи і каменю. Спершу бували дерев'яний каркас, стіни робили з дерева або виплітали з тонких жердин.

Рис. 1. Каркас помешкання трипільців [2].

Щоб зробити будувлю теплішою, обмазували її глиною. Дах покривали соломною або очеретом по дерев'яних кроквах. Конструкція дозволяла будувати житло не тільки на рівнині, але й на схилах. Житло

бувало на один та на два поверхи. Найчастіше у будівлі була одна кімната, до якої потрапляли з передпокою – «сіней». В цьому приміщенні відбувалося усе господарство, зберігання зерна та харчів – на 2 поверсі – горищі, де також люди зазвичай відпочивали. Підлогу, стіни та стелю вкривали шаром тиньку і фарбували, інколи навіть розписували. У стіні навпроти входу розташовувалося вікно для кращого освітлення, під ним розташовувалось підвищення з орнаментом – вівтар. Хрестоподібні підвищення-вівтарі знаходять як у житлі, так і в храмах. Вони пофарбовані, прикрашені орнаментами. На вівтарях залишали посуд, зокрема і жертвоприношення. Часто в помешканні трипільців можна було знайти вогнище, а то й особливу піч – купольну, що робились на каркасі із жердин, обмазуючи глиною. Їх використовували як для приготування їжі, так і для опалювання [2, с.16].

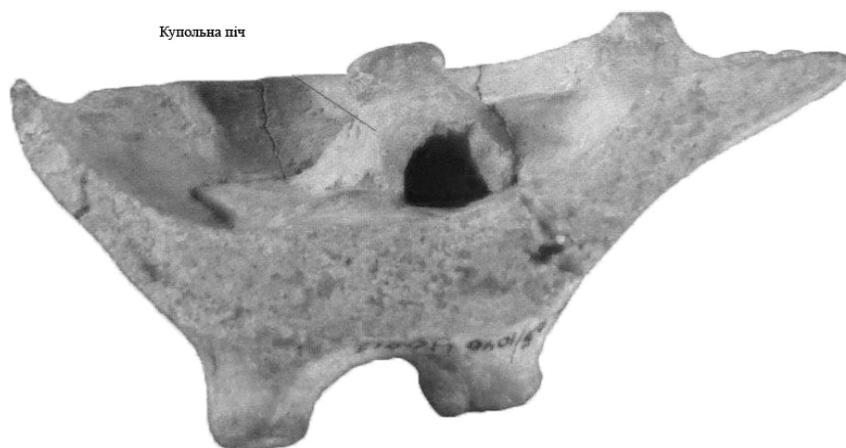

Рис. 3. Купольна піч [2].

Предмети побуту, що знаходились всередині житла трипільців. Розмаїття трипільського посуду вражає: існує до 20 різних форм, виготовлених для потреб господарства, приготування,

зберігання та споживання їжі, численні вироби ритуального призначення. Висота найбільших посудин-зерновиків перевищує метр, а товщина стінок мініатюрних виробів складає півтора-два міліметри. Це все виготовлялося у великій кількості та якісно, прикрашалось вміло та зі смаком. Розписи робилися давніми фарбами, що зберегли забарвлення упродовж тисячоліть. Секрет успіху – перехід від домашнього виробництва кераміки до ремісничого. Майстри зуміли знайти досконалу пропорцію гончарної маси, почали застосовувати двоярусні печі для випалу виробів, покращили рецепт фарб та технології їх нанесення. Саме тому трипільська кераміка була такою бажаною на сході, півночі та півдні.

За понад два тисячоліття трипільці досконало опанували технології оздоблення посуду. Починали вони із заглибленого – гравійованого та штампованого – декору. Заглиблення заповнювали білою або червоною пастою, а проміжки між візерунками фарбували червоними. Поверхня виробів після випалу без доступу повітря набирала чорного кольору, що правив як тло для червоно-білих візерунків.

Рис. 4. Кераміка.

Для чоловіків та жінок, а також для людей різних вікових груп призначалися різні набори прикрас та амулетів. Деякі вироби позначали належність власника до суспільної еліти, були атрибутами релігійних лідерів.

Рис. 5. Обереги.

Амулети-обереги, що мали принести удачу та захистити від злих сил, носили і дорослі, і діти.

Житло доби неоліту в Японії. Епоха Дзюмон – період неоліту японською. Люди Дзюмон продовжували спосіб життя своїх предків – збирали поживу в лісах, шукали морських молюсків, ловили рибу та шукали равликів, полювали. За тих часів люди жили окремо, часто доволі великими селищами і майже не воювали між собою. Найбільш розповсюджене житло тих часів – землянки татеана, яка добре зберігала тепло взимку і прохолоду влітку.

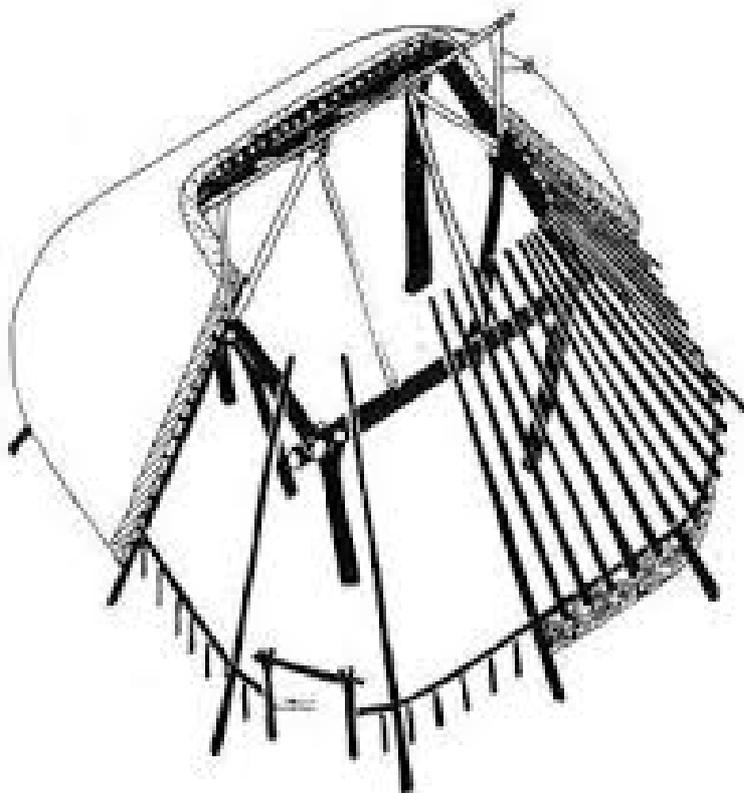

Рис. 6. Конструктивна схема татеана.[5]

Деякі помешкання були примітивними і підтримувались багатьма стовпами з балками по периметру, проте інші, більш складні, мали цікавішу конструкцію: всередині споруди, по кутах квадрату, вкопували чотири стовпи, які перекривались балками і створювали щось подібне на просторову раму.

На цю основу накладались прості лозини, що сходились вгорі. У деяких регіонах підлогу татеана вимощували камінням, аби влаштувати вогнище посередині. Дим виходив через отвори в даху. Загалом, татеана була досить варіативною. Ще одним різновидом такого житла була споруда такаюка, де зберігали рис, що був надзвичайно важливим продуктом і ставлення до нього було дуже поважним, бо зберегти врожай означало зберегти життя. Такаюка мали досить смішний вигляд, бо стояли на стовпцях-палях, вкопаних у землю, або волога не потрапила до запасів. Увійти в такаюку можна

було лише за допомогою сходинок, що приставлялися до будівлі. Безпосередньо під підлогою прилаштовувались плоскі дерев'яні дошки – мишовідвоти [5, с. 20].

Рис. 8. Зерносховище такаюка.[5]

Предмети побуту, що знаходились всередині житла японців епохи Дзьомон. Назва епохи виникла саме завдяки кераміці, буквально вона означає «зроблений за допомогою мотузки» і походить від розповсюдженого в ті часи способу прикрашати керамічні вироби довгастими візерунками – відбитками від вдавнення мотузок у сиру поверхню глини [5, с. 22].

Фігурки догу були дуже незвичними: жінки з обличчям у формі сердець, товстоногі чоловіки з очима метеликів, люди з обличчям котів, або ж коти з тілами людей. Призначення догу остаточно не зрозуміле. Найімовірніше, це були домашні божки – хранителі вогнища та жіночі богині – помічниці в пологах. У житлі, як правило, знаходять лише одного божка, часто – поблизу вогнища. Відомий приклад, коли

всередині догу знайшли дитячу кістку; вчені вважають, що господиня цієї оселі, в якій за певних обставин померла дитина, таким чином просила богиню про народження іншої.

Рис. 9. Фігурки догу.[5]

Посуд докі також привертає увагу. Величезні рогаті глечики суцільно вкриті візерунками, багатокутними глиняними «шнурівками».

Спільне та відмінне в українському та японському народному житті. Основна подібність відбувається з одної причини – зберігання запасів їжі згідно вірувань. В ті часи в Японії чи не найважливішим божеством вважалися боги полів – володарів рису. Саме тут видно першу аналогію з розвитком житла України. Місце проживання божества врожаю тут також ототожнювали із зерносховищем. В Японії, так само як і в нас, створено багато музеїв народної архітектури, куди звозять старі хати та сільські храми з навколишніх селищ. Споруди там не стоять порожніми, в них є доглядачі, котрі протоплюють печі, прикрашають стіни кімнат,

саджають квіти. Інколи окремі споруди навіть не переносять до музею під відкритим небом, а зберігають старі селища цілком такими, якими вони є, адже давно відомо найкращий спосіб збереження житла – проживання в ньому. Японські хати відрізняються від українськм способом побудови — вони бувають лише каркасної конструкції. І підлога в кімнатах піднята над землею, а на ній — татами.

Висновки. Отже, подібність в українській та японській архітектурі особливо помітні на ранніх етапах формування архітектурних форм та стилів –у період неоліту. Єдине, що в країнах відрізняється кардинально – це саме ставлення до своїх пам'яток. Про дерев'яну архітектуру Японії знає весь світ. Усі храми ретельно реставруються, ніде не знайти покинутої пам'ятки, яка би поступово вмирала. Проте, якщо оглянути наше, нічим не гірше надбання народного житла, то, на жаль, переважно знаходиш обшивку бляхою чи пластиковою вагонкою, під якими дерево, не маючи доступу до повітря, за декілька сезонів вщент згниває. Якщо так піде далі, то скоро Україна назавжди втратить таке унікальне надбання традиційного житла – витвори народного генію, про які майже ніхто не знає в світі.

Література:

1. Бурдо Н. Б. (2007) *Трипільська культура. Спогади про золотий вік.* Харків, Фоліо, 415.
2. Відейко М. (2014) *Світ Трипілля. Дивні хлібороби між карпатами і Дніпром.* Київ, Laurus, 64.
3. Коновалова Н. (2017) *Современная архитектура Японии. Традиции восприятия пространства.* Москва, Нестор-История, 322.
4. Шевцова Г. (2012) *Япония. В краю маяков и храмов.* Санкт-Петербург, ТИД Амфора, 319.

5. Шевцова Г. З. (2011) *Історія японської архітектури і мистецтва: Навчальний посібник*. Київ, Грані-Т, 232.
6. Шевцова Г. (2009) *Україна – Японія: дерев'яна архітектура: Альбом*. Київ, Грані-Т, 152.

References:

1. Burdo N. B. (2007) *Trypilska kultura. Spohady pro zoloty vik* [Trypillian culture. Memories of the golden age]. Kharkiv, Folio, 415. [in Ukrainian].
2. Videiko M. (2014) *Svit Trypillia. Dyvni khliboroby mizh karpatamy i Dniprom* [Trypillia World. Strange farmers between the Carpathians Mountains and the Dnipro]. Kyiv, Laurus, 64. [in Ukrainian].
3. Konovalova N. (2017) *Sovremennaia arkhytektura Yaponyy. Tradytsyy vospriyatiya prostranstva* [Japan modern architecture. Traditions of space perception]. Moskva, Nestor-Ystoryia, 322. [in Russian].
4. Shevtsova H. (2012) *Yaponiya. V kraiu maiakov y khramov* [Japan. At the edge of lighthouses and temples]. Sankt-Peterburh, TYD Amfora, 319. [in Russian].
5. Shevtsova H. З. (2011) *Istoriia yaponskoi arkhitektury i mystetstva: Navchalnyi posibnyk* [History of Japanese Architecture and Art: A Tutorial]. Kyiv, Hrani-T, 232. [in Ukrainian].
6. Shevtsova H. (2009) *Ukraina – Yaponiia: derev'iana arkhitektura: Albom* [Ukraine - Japan: Wood Architecture: Album]. Kyiv, Hrani-T, 152. [in Ukrainian].

Citation: Sofiia Bilynska, Andrii Duben, Volodymyr Babyak, Galyna Gnat (2020). COMPARISON OF NEOLITHIC HOUSING IN JAPAN AND UKRAINE. Innovative Solutions in Modern Science. 3(39). doi: 10.26886/2414-634X.3(39)2020.1

Copyright: Sofiia Bilynska, Andrii Duben, Volodymyr Babyak, Galyna Gnat ©. 2020. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.